

Interní workshop ke koherenci výzkumu napříč projektem KREAS

3. prosince, 2021

FF UK, místnost č. 310

Cílem workshopu je pokračovat v rozvíjení a posilování mezioborového výzkumu na fakultě a vytvářet prostor pro vzájemnou inspiraci. Hlavní náplní budou stručné příspěvky vybraných členů projektu, které mají sloužit jako výchozí materiál k následné společné diskusi, a to představením probíhajícího výzkumu a jeho dosavadních výsledků, případně nastolením nových otázek, které z něj plynou, zejména s ohledem na jejich širší přesah a multidisciplinární potenciál.

9:45 – 10:00		Zahájení – Mirjam Friedová
10:00 – 11:00		JEDINEC A SPOLEČNOST: komunikace, soužití, řízení
10:00	Radek Skarnitzl a Pavel Šturm	Výzkum fonetické akomodace
10:15	Pavel Machač a Mirjam Friedová	Když se mluví (ne)namáhá s výslovností: fonetické ztvárnění epistemických významů
10:30	Kateřina Zábrodská a Jiří Mudrák	Funkční a dysfunkční organizační kultury na českých univerzitách
10:45	Jan Randák	Na nové cestě? (Pře)ýchova romských dětí jako socialistická kolonizace
přestávka		
11:15 – 12:15		DVOJÍ TVÁŘ AUTOPOIESIS: interdisciplinární perspektiva
11:15	Vojtěch Kolman a Tomáš Murár	Devouring One's Own Tail: Autopoiesis in Perspective
11:30	Tomáš Murár	Když se systém hroutí (a my s ním): Danto, Luhmann a Klein o konci umění
11:45	Eva Lehečková a Jakub Jehlička	Tělo jako prostředek utváření významu: samoorganizační principy v kontinuu života a mysli
12:00	Ondřej Slačálek a Zora Hesová	Kulturní války v komparativní perspektivě
oběd		
13:30 – 14:30		MEZIKULTURNÍ KONTAKT
13:30	Jakub Ort	
13:45	Jakub Koláček	Islámská ekoteologie: mezi různými (diskurzivními i fyzickými) světy
14:00	Lukáš Zádrapa	Počátky čínské gramatografie jako ukázkový příklad adaptace západní vědy pro čínské podmínky uprostřed rozporů mezi tradicí a modernitou
14:15	Lukáš Perutka	Misionáři ke krajanům: role církve na uchování identity Čechoameričanů
přestávka		
14:45 – 16:30 kulatý stůl		

Anotace příspěvků:

Výzkum fonetické akomodace

Radek Skarnitzl a Pavel Šturm

Fonetická akomodace či konvergence je dynamický proces, při němž se mluvčí v některých aspektech jeho řečového či hlasového projevu adaptuje směrem ke svému komunikačnímu partnerovi. V přednášce se zaměříme na předpokládané příčiny konvergentního (a případně i divergentního) chování a shrneme doposud zkoumané řečové rysy, které byly v kontextu akomodace zkoumány. Představíme rovněž vlastní studii, která se zaměřila na konvergenci prozodických vlastností v českých spontánních konverzacích.

Když se mluvčí (ne)namáhá s výslovností: fonetické ztvárnění epistemických významů

Pavel Machač a Mirjam Fried

V průběhu spontánní řečové komunikace musí její účastníci spoléhat na řadu interpretačních vodítek a ukazuje se, že také rozdíly ve zvukové stránce (*fonetické redukce; intonace*) téhož gramatického vzorce mohou přispívat k vyjadřování podstatně odlišných významů. Tento efekt ilustrujeme na příkladu zdánlivě jednotné gramatické struktury, která může vyjadřovat protichůdné epistemické významy: silně redukovaná výslovnost naznačuje nejistotu mluvčího o pravdivosti dané propozice, zatímco nízká redukovanost signalizuje negativní jistotu mluvčího, že propozice je neplatná. Souvislost mezi vyšší mírou jistoty a výraznější trajektorií řečového signálu (preciznější artikulace, větší melodický kontrast) pak nabízí paralelu s manifestací vnitřní jistoty i v jiných oblastech lidské činnosti, např. pohyby zkušeného řemeslníka, instrumentalisty, sportovce atd.

Funkční a dysfunkční organizační kultury na českých univerzitách

Kateřina Zábrodská a Jiří Mudrák

V příspěvku budeme referovat o našem výzkumu organizačních kultur na českých univerzitách. Cílem výzkumu bylo identifikovat funkční a dysfunkční organizační kultury v akademickém prostředí a zjistit, jakým způsobem jsou jednotlivé kultury provázány s výzkumnou produktivitou a well-being akademiků a akademiček. Data pro výzkum zahrnovala rozsáhlé dotazníkové šetření (N = 2 229) a hloubkové rozhovory (N = 120) s českými akademičky a akademičkami. Na základě kvalitativních i kvantitativních analýz jsme identifikovali čtyři specifické akademické kultury, z nichž dvě lze označit za funkční (kolegiální kultura, výkonnostní kultura) a dvě za dysfunkční (vykořisťující kultura, fraternitní kultura). V příspěvku budeme diskutovat, jak se tyto kultury vzájemně liší z hlediska stylů řízení, hodnot, norem a ideálů akademické práce, a jak v důsledku odlišně působí na pracovní zdraví a produktivitu akademiků a akademiček. Závěrem formulujeme praktická doporučení na podporu funkčních akademických kultur a eliminaci kultur dysfunkčních.

Na nové cestě? (Pře)ýchova romských dětí jako socialistická kolonizace

Jan Randák

V prvním desetiletí po nástupu komunistické diktatury v Československu, oscilovala státní politika vůči Romům mezi dvěma póly. Zatímco první roky po únoru 1948 charakterizují snahy o emancipaci romského obyvatelstva včetně podpory romské kultury, pro druhou polovinu 50. let přistupuje státní vládnutí k restriktivním opatřením včetně zákazu kočování. Pokus o emancipaci romských spoluobčanů však představoval nejednoznačný podnik. Na straně jedné se diktatura Romů ujímala z principálních ideových důvodů a nabízela jim šanci stát se součástí většinové společnosti. Na straně druhé svůj záměr vyjadřovala jazykem potvrzujícím mocenskou asymetrii mezi většinovou společností a Romy, který rasistické stereotypy na straně české veřejnosti nejenže nepřekonával, ale naopak spíše potvrzoval.

Když se systém hroutí (a my s ním): Danto, Luhmann a Klein o konci umění

Tomáš Murár

Příspěvek srovná tři odlišné formulace takzvaného konce umění, konkrétně jak jej definovali filosof A. C. Danto, sociolog N. Luhmann a historik umění R. Klein. Srovnání nabídne možnost uvažovat o doposud neproblematizované odvrácené straně tohoto konceptu: co se může zdát jako nutnost umění v jeho historickém vývoji či v rámci společenského systému, může zároveň znamenat bezvýhodné stanovisko pro jednotlivce nezakořeněného ve strukturách, v nichž se má konec umění vyskytnout a plnit jasně definovanou – ať již historickou nebo společenskou – funkci.

Tělo jako prostředek utváření významu: samoorganizační principy v kontinuu života a myslí

Eva Lehečková a Jakub Jehlička

S paralelním rozvojem kognitivní vědy na jedné straně a filosofie přirozeného jazyka na straně druhé se lingvistika ocitla před výzvou, jak integrovat oba myšlenkové proudy, aniž by podlehla vábení pouze jednoho z nich. Možnou cestu mezi krajnostmi je přitom přístup vycházející z vtělené kognice (*embodied cognition*), založený na participativním vytváření významu skrze „žitá těla“ (*Leiber*) podléhající autopoietickým principům lidské interakce. V našem příspěvku se zamýšlíme nad výhodami tohoto pohledu s ohledem na tvůrčí potenciál tělesných pohybů v performativních uměních (tanec na příkladu baletu *Giselle*) a ve spontánní jazykové interakci. Pozorováním dynamiky participativního utváření významu přitom ukazujeme, jak se interagující těla stávají součástí nekonečné komunikačně-kulturní smyčky, v níž se význam rodí, reflektuje, přetváří a sedimentuje.

Kulturní války v komparativní perspektivě

Ondřej Slačálek a Zora Hesová

Jsou „kulturní války“ povrchním klišé, nebo jsou výstižným shrnutím proměn současných politických konfliktů? Jsou označením kontaminovaným perspektivou aktérů, nebo mohou naopak představovat plnohodnotný koncept, který popisuje současné hodnotové spory? Stávají se zdrojem proměny základního politického štěpení v demokratických společnostech, nebo spíše formou, v níž se vedle zápasů o paměť, identitu a morálku postupně odehrávají další společenské konflikty (spor o klima či o očkování)? Lze hovořit

o kulturních válkách v globální perspektivě a formulovat přístup, který by umožnil plodně srovnávat politická štěpení, doprovázející autoritativní konzervativismus od Indonésie po Brazílii? Příspěvek naváže na vystoupení na předchozím propojovacím workshopu a ukáže, jak lze o výše položených otázkách přemýšlet ve dvou komparativních perspektivách: 1) v rámci střeoevropského regionu, včetně zaměření na ČR, a 2) v meziregionální perspektivě proměn demokracií v různých areálech (EU, USA, Indie, Turecko, Rusko, Brazílie). V návaznosti na nedávný workshop politologů a areálových specialistů na FF UK formulujeme první hypotézy nutné pro rozvinutí tématu do úvah o širším výzkumném projektu.

Post-sekulární obrat v současné feministické teorii

Jakub Ort

V příspěvku stručně představím základní východiska a argumenty toho, co můžeme nazvat post-sekulárním obratem ve feministické teorii. Vysvětlím jak se pokoušejí nově definovat vztah mezi sekularismem a feminismem autorky jako Joan Scott Wallach, Saba Mahmud a Judith Butler. Zároveň jejich teorie vztáhnou k širším společenských diskusím o vztahu náboženství, sekularity genderu a ženských práv.

Islámská ekoteologie: mezi různými (diskurzivními i fyzickými) světy

Jakub Kolářek

Islámskou ekoteologii lze studovat v první řadě jako soudobý diskurz, který reaguje na ekologickou krizi a rostoucí důležitost environmentálních témat ve všech oblastech společenského života a v jehož centru stojí úsilí formulovat specificky islámský pohled na problémy životního prostředí a otázku vztahu člověka a přírody. Předmětem příspěvku bude úvaha o některých aspektech geneze tohoto diskurzu, o jeho společenské relevanci a též o tom, zda lze téma „islámu a životního prostředí“ zkoumat i mimo jeho převládající rámování v podobě „katechismu“ shrnujícího nábožensky sankcionované postoje k environmentálním otázkám. Závěr tak bude věnován možnostem uplatnění kriticko-historické perspektivy na tuto problematiku a úvaze o tom, co může současnému diskurzu (a to jak náboženskému tak akademickému) přinést přenesení pozornosti na širěji pojaté environmentální dějiny islámu.

Počátky čínské gramatografie jako ukázkový příklad adaptace západní vědy pro čínské podmínky uprostřed rozporů mezi tradicí a modernitou

Lukáš Zádrapa

Příspěvek se zabývá prvky tradiční čínské kultury a poznatky původní čínské filologie v první čínské gramatice čínštiny v kontextu dobových společenských podmínek. Mluvnici vydal v roce 1898 Ma Jianzhong pod názvem *Mashi wentong* a platí za počátek i základ moderní čínské gramatografie. Zároveň je dobře známo, že autor celý systém včetně řady podrobností převzal ze západních zdrojů, za což byl opakovaně kritizován. Jazykovědcům a historikům jazykovědy přitom unikla přítomnost domácí složky v díle, popřípadě ji měli sklony bagatelizovat. Svěbytné prolínání evropské soudobé vědy s domácí tradicí, která vystupuje do popředí v třech předmluvách, rámujičích dílo ideově, je přitom prvotřídní ukázkou složitosti modernizačního procesu v Číně konce 19. století. Na zmíněnou mluvnici tak lze nahlížet také jako na fascinující kulturní artefakt, nikoli pouze jako na technickou příručku.

Misionáři ke krajanům: role církve na uchování identity Čechoameričanů

Lukáš Perutka

Již během 19. století se čechoamerická krajanová společnost rozdělila na dva tábory, tzv. svobodomyslné a věřící (katolíky a protestanty). Mezi oběma skupinami docházelo k ostrým výměnám názorů a jednotu prokázaly pouze v době první světové války. Tento příspěvek ale nebude zkoumat jejich vzájemnou řevnivost, nýbrž se bude soustředit na způsob, jakým se snažily uchovat si českou identitu. Důraz bude především kladen na katolickou komunitu, jelikož její nástroje byly podstatně pestřejší a cílem bude zdokumentovat a vyhodnotit, proč byla v tomto směru úspěšnější.